

**ДИГИТАЛНАТА БИБЛИОТЕКА:
БИЗНЕС МОДЕЛ И ПРАКТИКИ В ЦЕНТРАЛНАТА БИБЛИОТЕКА НА БАН**
Събина Анева — Зам.-директор на ЦБ на БАН, E-mail: sabina@cl.bas.bg
н.с. д-р Екатерина Панчева, E-mail: ekaterina@cl.bas.bg

I. Увод

“Бизнес” и “библиотека” изглеждат по-скоро несъвместими понятия — комерсиалността има малко общо с интереса към книгите, а и трупането на парични средства не е сред приоритетите на подобен тип културна институция¹. Въпреки това съвременната библиотека, както всяка организация, се нуждае от бизнес модели, за да подобри дейността си.

Централната библиотека на Българската академия на науките (ЦБ на БАН) е първата българска научна библиотека². От самото си създаване нейна основна цел е да изгражда, обогатява и съхранява фонд от научно наследство и да го предоставя на съответните специалисти по възможно по-удобен и съобразен с изискванията на времето начин. В епохата на бурно развитие на информационните технологии и на комуникациите ЦБ заема достойно място сред водещите библиотеки в света, особено след като успешно адаптира една от най-добрите библиотечно-информационни системи (ALEPH500), както и библиографския формат и свързаните с него формати и правила за каталогизация³, използвани от Библиотеката на Конгреса на САЩ.

С настоящата статия представяме бизнес модел на дигиталната библиотека по примера на ЦБ на БАН и посочваме дигиталните ѝ колекции, които са в процес на подготовка и публикуване онлайн. Освен това набелязваме основните проблеми при изграждането на дигитална библиотека и правим изводи за настъпилите промени.

За да изключим възможността от недоразумения, още в самото начало е необходимо да изясним две основни положения:

1. Дигитална библиотека *не е* механично струпуване на дигитални копия. Определяща характеристика и на този тип библиотека, както и на традиционната, са метаданните,

¹ От комерсиална гледна точка библиотеките винаги са на загуба. Интересен пример представлява фактът, че абонаментът на ЦБ на БАН за периодични издания, който се извършва за 49-те специални библиотеки към постоянните научни звена на БАН, достига приблизително сумата от един милион лева, докато приходът от читателски карти на същите специални библиотеки е под петдесет хиляди лева.

² Библиотеката е създадена през 1869 г. като колекция от книги към Българското книжовно дружество в гр. Браила, Румъния. През 1911 г. Дружеството се преименува на Българска академия на науките.

³ Става дума, от една страна, за формат MARC21 (MARC е съкращение от MACHine-Readable Cataloguing ‘Машинно-читаемо каталогизиране’), а от друга за правилата AACR-2 (т.е. Anglo-American Cataloguing Rules, 2nd Edition ‘Англо-американски правила за каталогизиране, второ издание’). Сrv. <http://www.loc.gov/marc/> и <http://www.aacr2.org/>.

с помощта на които се организира съхраняваната информация. Дигиталните метаданни в случая (библиографски, оторизирани записи, използването на маркиращи езици от типа на SGML и XML⁴) дават широки възможности за търсене не само в електронния каталог, но и в самите текстове и това ги прави качествено различни от метаданните на книжен носител.

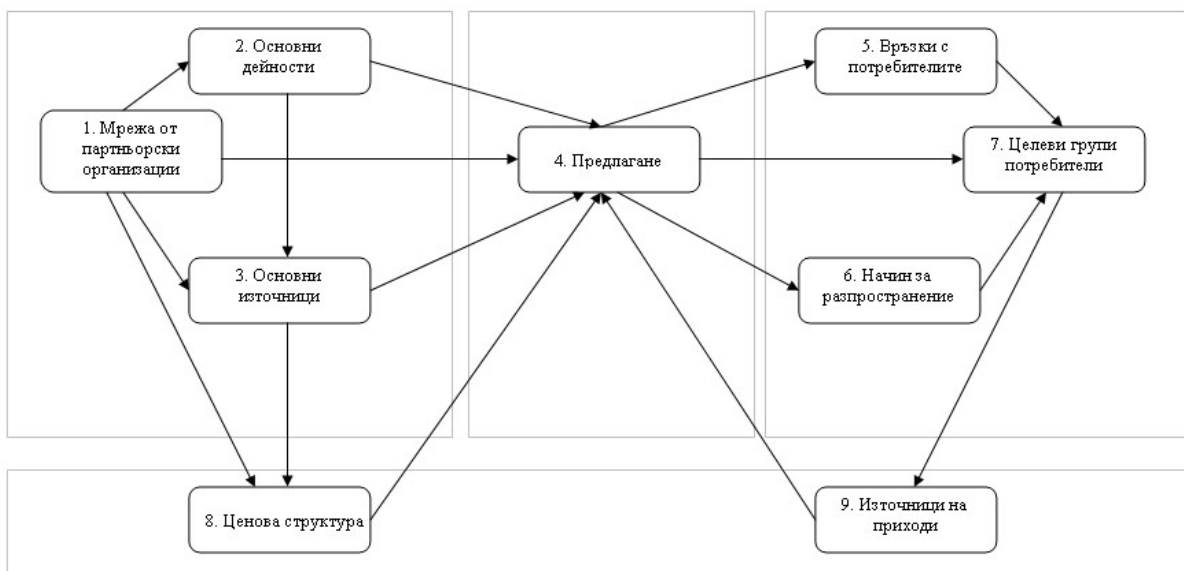
2. Няма и не би могло да има рязко разграничаване между традиционна и дигитална библиотека и то не само защото и двете съхраняват “записана информация, организирана по определени критерии”, и осигуряват достъп до тази информация⁵, като взаимно се допълват, а и защото в наше време целият информационен поток е двустранен — и на книжен носител, и онлайн⁶. В наблюденията си не разграничаваме двата типа библиотеки, а по-скоро обсъждаме трансформационните процеси, които протичат в ЦБ.

II. Бизнес модел на дигитална библиотека

Анализът ни е базиран на бизнес модела на Александър Остърюолдър⁷. Използваме неговата схема и я съпоставяме с ЦБ на БАН. Така получаваме моментна картина, по-точно скица на основните бизнес процеси, свързани с изграждането на дигитална библиотека.

Избрахме именно този модел, защото той синтезира различни концепции и типове бизнес модели в един референтен модел, който е доказано приложим на практика⁸.

Фиг. 1: Референтен модел на Остърюолдър

Моделът на Остърюолдър е изграден от четири основни блока: инфраструктура, предлагане, потребители⁹ и финанси. Вътре в тези блокове са помесени съответно девет елемента, като взаимозависимостите между тях са показани със стрелки.

⁴ SGML (т.е. *Standard Generalized Markup Language* ‘Стандартен обобщен маркиращ език’) и XML (т.е. *eXtensible Markup Language* ‘Разширяем маркиращ език’). Сrv. http://www.slav.uni-sofia.bg/LiliJournal/archive/LiLi1/gentleSGMLbg.html#body.1_div.2 и <http://www.oasis-open.org/home/index.php>

⁵ Сrv. определеното за библиотека у **Кръстев 2005: с.10.**

⁶ Едно от проявленията на този двустранен процес е публикуването на периодични и непериодични издания едновременно и в традиционния книжен вариант, и в електронен формат.

⁷ Сrv. напр. Остърюолдър 2005 или <http://www.slideshare.net/Alex.Osterwalder/business-model-innovation-matter/>.

⁸ Вж. подробности на http://en.wikipedia.org/wiki/Business_model, особено в частта “Conceptualization”.

⁹ Поради спецификата на библиотеката като културна институция при превода на схемата на Остърюолдър леко изменихме някои термини — напр. clients преведохме с „потребители”, distribution channel с „начин на разпространение”.

Елементите, пряко съотнесени с **инфраструктурата**, са:

1. Мрежа от партньорски организации

ЦБ на БАН поддържа вътрешно сътрудничество с четиридесет и деветте *специални библиотеки* към постоянните научни звена (ПНЗ) на БАН и по този начин изгражда академичната библиотечна мрежа¹⁰.

Международният ѝ обмен на публикации е един от най-развитите в България. Активно се контактува с над хиляда и двеста *организации* от седемдесет и три държави¹¹ — на тях ежегодно се изпращат около седемстотин двадесет и девет екземпляра монографии и петнадесет хиляди екземпляра периодични издания. От своя страна ЦБ на БАН получава повече от хиляда и седемстотин заглавия книги и две хиляди и сто заглавия периодични издания. Един от най-важните ѝ партньори е Библиотеката на Конгреса на САЩ, с която се обменят библиографски записи и се предвиждат поредица от съвместни инициативи.

Други партньори на ЦБ на БАН са *международни информационни центрове* от ранга на Онлайн компютърния библиотечен център¹² и *институции* като Международната банка за възстановяване и развитие, т.е. Световната банка¹³.

Не на последно място, в рамките на няколко *многонационални европейски проекта*, а именно MINERVA ЕС, MICHAEL¹⁴ и ATHENA, Библиотеката влиза в партньорски взаимоотношения с поредица от водещи библиотеки, музеи, архиви, информационни центрове, софтуерни фирми и т.н.

2. Основни дейности на библиотеката

ЦБ на БАН изгражда и *съхранява фонд* от научна литература на книжни и други носители, онлайн и офлайн бази данни и колекции от дигитални библиотечни документи. Тя *поддържа интегрираната библиотечна система ALEPH500*, като я адаптира към специфичните нужди на академичната библиотечна мрежа; *обменя библиотечни документи и библиографски записи* с библиотеки у нас и в чужбина. ЦБ на БАН има опит в изграждането и активното участие в наши и международни *информационни мрежи и проекти*. Осъществява *научноизследователска, научно-приложна, издателска¹⁵ и внедрителска дейност*, а се стреми също да *съдейства за продължаващото образование на библиотекари, студенти и др.*

3. Основни източници

Фондът на ЦБ на БАН не е еднороден. Освен многобройните колекции от периодични и непериодични издания, копията на ръкописи (на микрофилми, фотокопия или ксерокопия) и личните сбирки Библиотеката създава и публикува онлайн дигитални колекции. В този случай не винаги дигиталните колекции имат съответствие на хартиен носител (или на микрофилми).

¹⁰ ЦБ извършва централизирано комплектуване, каталогизация и международно заемане, а обслужването се извършва в съответните специални библиотеки към ПНЗ на БАН, т.е. максимално удобно за потребителите на информация.

¹¹ Сред тях са: Библиотеката на Конгреса на САЩ, Британската библиотека, Библиотеката на Руската академия на науките, Библиотеката на Унгарската академия на науките и др. Срв. и Анева и Аргирова-Герасимова 2007.1: с.32.

¹² OCLC — Online Computer Library Center. Вж. сайта му на <http://www.oclc.org/global/default.htm>.

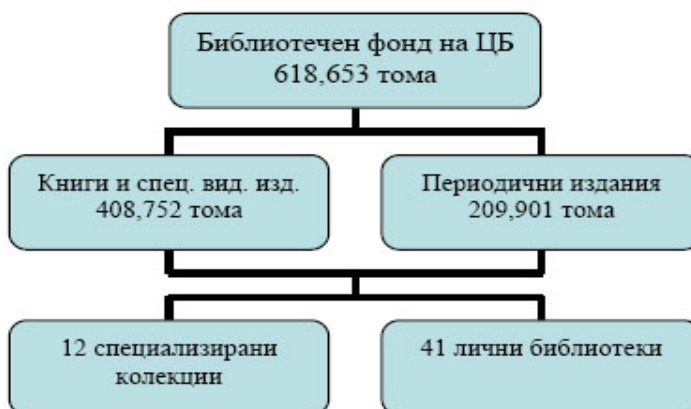
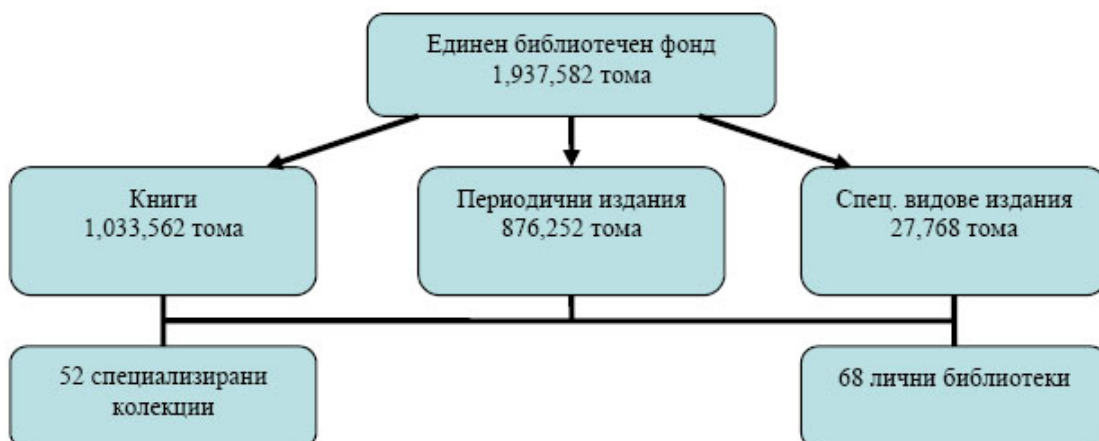
¹³ ЦБ на БАН е регионална библиотека на Световната банка и в качеството си на такава получава пълен депозит от изданията ѝ.

¹⁴ За проекта вж. следната статия в Уикипедия <http://bg.wikipedia.org/wiki/MICHAEL> (и на български). Българският портал на MICHAEL е на следния адрес: <http://michael-culture.cl.bas.bg/index.html?curlang=fr>. Каталогизирането на български дигитални колекции и преводът на корпуса от текстове в официалния сайт на проекта (<http://www.michael-culture.org/bg/home>) са осъществени от ЦБ на БАН на доброволни начала.

¹⁵ ЦБ на БАН развива традициите си в публикационната дейност и продължава да издава монографии, справочници, библиографии, био-библиографии, каталози и периодични издания — Проблеми на специалните библиотеки; Българистика/Vulgarica; Информационен бюлетин.

А. Източници на традиционен книжен носител¹⁶:

Фиг. 2: Библиотечен фонд¹⁷

Б. Дигитални източници¹⁸:

✓ Онлайн (на сайта на ЦБ)¹⁹

* 5 периодични издания (<http://cl.bas.bg/spisaniya-publikuvani-v-nashiya-sait>, <http://cl.bas.bg/about-central-library/bulletin-of-central-library-of-bas/bulletin-of-central-library-of-bas> – последното няма книжно съответствие)

* 1 база данни за съвременно българско изкуство (<http://art.cl.bas.bg/indexcl.html>)

* 1 дигитална изложба (<http://cl.bas.bg/dipl/Miscellaneous/popov/popov.html>)

✓ В процес на дигитализация са:

* микрофилми на средновековни ръкописи от ЦБ на БАН и Британската библиотека — дигитализирани са около 250 копия, предстои обработката на десет пъти повече микрофилми;

* български периодични издания 1844 - 1944 — начален стадий на дигитализация (тестово са дигитализирани първите течения на няколко заглавия);

* редки и ценни книги — начален стадий на дигитализация (над 50 заглавия);

* копия от архивни документи — направени са 635 дигитални копия на писма, сним-

¹⁶ Схемите, описващи съдържанието на библиотечните фондове, са препечатани от Брошурата на ЦБ на БАН (публикувана е на сайта на ЦБ — <http://cl.bas.bg>)

¹⁷ Единният библиотечен фонд е общият фонд на специализираните библиотеки към ПНЗ на БАН, управляван от ЦБ. Втората схема представя колекциите, съхранявани в самата ЦБ.

¹⁸ Вж. по-подробно Анева 2008.

¹⁹ <http://www.cl.bas.bg>

ки, грамоти, преводи и др. на българската част от архива на италианския ерудит, славист и преводач от 22 езика Луиджи Салвини²⁰; изображенията са класифицирани и предстои публикуването им в интернет като самостоятелна дигитална колекция.

✓ Предстои дигитализацията на:

* зле запазените и често ползваните библиотечни документи от единния библиотечен фонд.

Вторият корпус в бизнес модела на Остъруолдър е свързан със сферата на **предлагането**.

4. Предлагане

Библиотечно-информационното обслужване, предлагано от ЦБ на БАН, схематично е представено в следната таблица:

Фиг. 3: Библиотечно-информационно обслужване

ТРАДИЦИОННО	ДИГИТАЛНО
Търсене във фишов каталог: - Азбучен - Систематичен - Топографски - Инвентарен	Търсене в електронен каталог: Големи възможности за търсене в зависимост от качеството на предварителната информация и поставените цели; филтриране, маскиране, ползване на булеви функции и т.н.
Изпълнение на поръчката: - Наличност/липса на библиотечен документ - Доставка (човешки фактор, транспорт, време и др.)	Изпълнение на поръчката (автоматично): - Наличност/липса на дигитализиран библиотечен документ - Доставка (интернет достъп, приложни програми и др.)
Ползване на библиотечния документ: - в читалня/за дома само от един читател зависи от: - физическото състояние на библиотечния документ, - помещение, - осветление, - шумов фон, - работното време, - обслужващ персонал и т.н.	Ползване на библиотечния документ: - от IP-пространството на БАН - едновременно ползване от повече от един потребител зависи от: - характеристиката на дигиталното копие - хардуер - софтуер - интернет
Връщане на библиотечния документ: - срокове - работно време - обслужващ персонал - глоба за просрочване	

Елементите, пряко свързани с третия блок — сферата на **потребителите**, са следните:

5. Връзки с потребителите

Обръща се специално внимание за *популяризиране* дейността на ЦБ на БАН с цел ползвателите да бъдат по-добре информирани особено по отношение на възможностите, които им се предоставят. От 1997г. се поддържа самостоятелна уеб-страница, на която, освен достъпа до електронния каталог и други информационни услуги, се предоставя и информация за историята, структурата и личния състав на библиотеката, за актуални събития, които се провеждат в нея и т.н.²¹ Последните инициативи в тази насока са най-новите електронни издания:

* Информационен бюлетин на ЦБ на БАН²² – излиза от март 2007г.;

²⁰ Архивът се пази от проф. Джузепе Дел'Агата във Факултета по славистика на Университета в Пиза.

²¹ Вж. <http://cl.bas.bg/za-centralna-biblioteka-1>

²² Вж. <http://cl.bas.bg/about-central-library/bulletin-of-central-library-of-bas/bulletin-of-central-library-of-bas>

* Информационна брошура (на български и английски език)²³ — май 2008г.;

* партньорските организации, с които активно работим, ни цитират в сайтовете си: от СБИР (http://www.lib.bg/link_bibl.html), от библиотеки в България (<http://mail.nacid-bg.net/bgnew/librariesbg.shtml>) и от чужбина (<http://www.loc.gov/rr/international/european/bulgaria/resources/bg-libraries.html>); по инициатива на фирма Canteck бяхме поканени да споделим опыта си при изграждането на дигиталната им библиотека на Vait Exro тази година и ще изнесем презентация на техния щанд;

* поддържа се мейлинг листа, чрез която се информират потребителите за новините в Библиотеката.

Ежедневната работа на библиотекарите, разбира се, включва и *директна комуникация* с потребителите на информация:

* в процеса на обслужване;

* в дните на отворените врати — два пъти годишно по повод 11 май (Ден на библиотекаря) и 12 октомври (на тази дата се чества създаването на БАН);

* при представянето на нови книги;

* при обучение на читателите за работа с предлаганите информационни продукти.

6. Начин на разпространение

Начините, чрез които се разпространяват библиотечните документи, са два основни типа: *на книжен носител* и *по електронен път*. Вторият начин предоставя широки възможности за разпространение на информация и за по-специализирано търсене онлайн (чрез IP пространството на БАН).

7. Целеви групи потребители

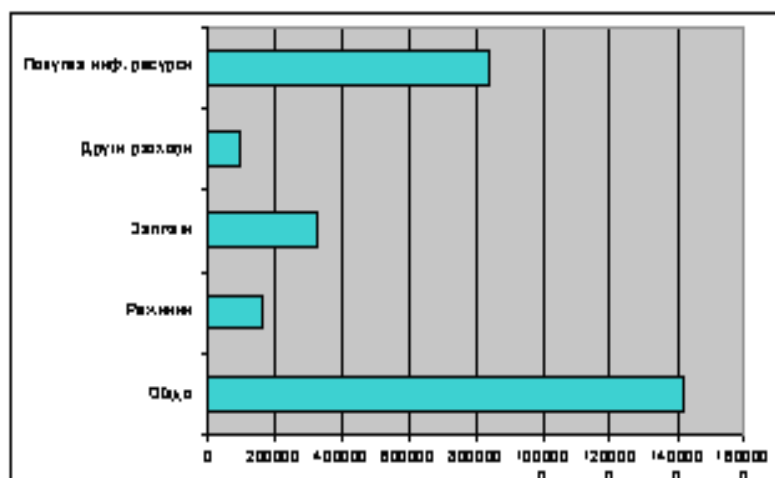
От самото си създаване до сега ЦБ на БАН се стреми да задоволява информационните потребности на учените в България, на преподаватели, специалисти, студенти, граждани.²⁴

Финансовата част на бизнес модела е обвързана с два основни елемента, а именно ценовата структура и източниците на приходи.

8. Ценова структура

Присъщите разходи на ЦБ на БАН са свързани с поддръжката на сградния фонд, на хардуер и софтуер и на фонд работна заплата. Финансови средства са необходими и за комплектуване на книги и периодични издания, за поддръжка на международния обмен на публикации и т.н. Не на последно място са режимните, транспортните и пощенските разходи, както и разходите за консумативи. Разбира се, огромната част от присъщите разходи отиват за покупка на информационни ресурси.

*Бюджет към 2007г.*²⁵

²³ Вж. <http://www.cl.bas.bg/>

²⁴ Вж. **Правилник 2005**.

²⁵ Схемата, за бюджета е препечатана от Брошурата на ЦБ на БАН (публикувана е на сайта на ЦБ — <http://cl.bas.bg>)

Извънредните разходи са необходими при евентуални случаи на природни бедствия, трудови злополуки, инфлация и за други непредвидени и непланови разноски.

9. Източници на приходи

Традиционните приходи в библиотеката идват от читателските карти и от дейностите, свързани с междубиблиотечното заемане, копирането на библиотечни документи, справочно-библиографското и информационно обслужване и т.н.

Нови начини за придобиване на допълнителни средства са услуги от типа на: заявяване и доставяне на библиотечни документи по електронен път²⁶; обмен на електронни библиографски данни (OCLC); обмен на други метаданни като тезауруси, нормирани речници, оторизирани записи и др.; обмен на дигитални копия и т.н.

III. Дигитални колекции

Началото на първата дигитална колекция на ЦБ на БАН се положи през 2005г. с проекта „*Машинно-читаемо описание и каталог на ръкописи на кирилица*”, съвместен с Института за литература на БАН и Британската библиотека²⁷. До момента са каталогизирани над 250 дигитални копия на средновековни ръкописи от 6 библиотеки в България, Русия и Великобритания. На базата на богатата микрофилмова сбирка на ЦБ се планира още около 2400 микрофилма²⁸ да бъдат дигитализирани и каталогизирани.

Дигитализацията на редки и ценни книги започна през 2007г. с обработката на *личната библиотека на Феликс Каниц (1829-1904)*, която съдържа над 800 заглавия (от периода между 1693г. до началото на ХХ век) на 8 езика. Колекция „*Старопечатни книги в ЦБ на БАН (1806 – 1878)*“ съдържа над 600 заглавия в повече от 900 екземпляра, а колекция „*Руска имперска книга (1700 – 1917)*“ — над 3500 руски книги.²⁹

В процес на активна подготовка за стартиране е проектът за дигитализация на колекция „*Български периодични издания в библиотеките на БАН (1844 – 1944)*“³⁰, която съдържа над 1000 заглавия, и на колекция „*Академична периодика*“³¹.

Публикувани на уеб-страницата на Библиотеката са: база данни „*БАН. Членове и ръководство (1869–2008)*“ (http://aleph.cl.bas.bg:80/F/PYA5E4UMRMVKY4PL3UY4JM19JUK3I-33SNI8V7QCTFKLJD2YF3-02829?func=find-b-0&local_base=ACAD1), колекция „*Bulgarian Art Collector*“ (<http://art.cl.bas.bg/indexcl.html>) и *виртуална изложба на Христо Попов* (<http://cl.bas.bg/dipl/Miscellaneous/popov/popov.html>).

IV. Изводи

В резултат на представения бизнес модел, приложен към практиката на ЦБ на БАН, направихме следните по-важни изводи за изграждащата се дигитална библиотека:

1. Забелязва се **РАЗШИРЯВАНЕ** на мрежата от партньорски организации и е необходимо то да продължава, за да се постигне още по-мощно сътрудничество и обмен на информация на всяко равнище — вътрешно (в рамките на БАН) и външно (в България и чужбина);

2. **ТРАНСФОРМАЦИЯТА** на типа дейности води към по-нататъшно **ОПРОСТЯВАНЕ** на библиотечно-информационната работа;

3. Върви се към **НЕОГРАНИЧЕНО** откъм **ВРЕМЕ**, **МЯСТО**, **БРОЙ** на читателите ползване на източниците и се намалява рискът от злоупотреби с библиотечните документи;

²⁶ В библиотечните среди е възприет и англоезичния термин за този вид услуга — Document Delivery Service (DDS).

²⁷ Подробности за този проект вж. напр. у **Анева 2008: 46-48.**

²⁸ Съответните средновековни ръкописи по произход са: български, руски, сръбски, гръцки, латински, грузински, арабски и др. и оригиналите им се съхраняват в над 50 книгохранилища в 22 държави.

²⁹ Подробно за дигиталните проекти на ЦБ на БАН вж. у **Анева 2008.**

³⁰ Началото на тази база данни се постави с публикуването на **Каталог 2007.**

³¹ Проектът „Академични периодични издания“ беше стартиран в началото на 2007г. Неговата основна цел е, с помощта на Академичното издателство „Проф. Марин Дринов“ и на други издателства, електронният каталог на ЦБ да се превърне в портал към електронните версии на периодичните издания на БАН.

4. Дигитализацията на ръкописи и редки издания увеличава възможностите за тяхната **КОНСЕРВАЦИЯ** и евентуална **РЕСТАВРАЦИЯ**;
5. Постепенно се преминава към **ИНДИРЕКТНА КОМУНИКАЦИЯ** с потребителите и към тяхното самообслужване;
6. **ОНЛАЙН** начинът на разпространение **ОБЛЕКЧАВА** потребителите;
7. Целевите групи потребители остават същите, но се **УВЕЛИЧАВА БРОЯТ ЧИТАТЕЛИ** у нас и в чужбина;
8. Поддръжката на дигитална библиотека е на качествено ново ниво;
9. **УВЕЛИЧАВАТ** се възможностите за източници на **ПРИХОДИ**.

Разбира се, тепърва ще възникват *проблеми* при изграждането и поддръжката на дигитална библиотека. Списък на по-важните от тях на този етап представяме по-долу:

- ✓ Начална инвестиция и поддръжка на хардуер, софтуер и специални програмни продукти;
- ✓ Организиране на необходимото обучение поради липса на подготвени кадри;
- ✓ Поддръжка на дигиталните копия в съответствие със съвременните софтуерни изисквания;
- ✓ Начин на организиране на информацията — стандартизация, унификация, възможности за мапинг и др.

В заключение бихме искали да отбележим, че живеем във време на трансформация на библиотечната професия. Библиотекарят винаги е бил и ще бъде човек, който успява да съчетае интердисциплинарния си усет към знанието с умения да стандартизира и класифицира огромното многообразие от информация. Днес предизвикателството към него е още по-голямо, защото от него се изисква да развие оптимално структурно мислене, характерно за хората с абстрактна мисъл. Библиотеките вече не могат да съществуват без наличието на систем-библиотекари, систем-администратори, мрежови специалисти, специалисти в областта на базите данни, уеб-дизайнери и др. под., които до скоро не бяха свързани с тях.

Освен това, тези традиционни по своята същност институции днес се развиват интегрирано с едни от най-динамичните технологии — информационните. В този смисъл практиката налага трансформирането не само на фундаменталното образование по библиотекарство в университетите, но и продължаващото усъвършенстване на професионалните умения в самите библиотеки. Постоянно подобряващите се версии на библиотечно-информационните системи, промените във форматите за каталогизиране и свързаните с тях правила изискват вътрешна динамичност и стремеж към самоусъвършенстване у библиотекаря. Ползвателите на информация очакват от библиотеките все по-голяма информираност, гъвкавост и съпричастност към техните нужди, иначе не биха търсили услугите им при наличието на мощните интернет търсачки като Google, Yahoo, Alta Vista и др.

Цитирана литература

- Анева 2007:** Анева, Събина. Проекти на Централната библиотека на БАН. // Информационен бюлетин. Централна библиотека на БАН, 1, 2007. № 7 (7), септември 2007, с. 5. (URL: <http://cl.bas.bg/za-centralna-biblioteka-1/byuletin-na-cb-na-ban/broi-7-7-godina-456-septemvri-2007-g>.)
- Анева 2008:** Анева, Събина. Дигиталната библиотека. Проектни инициативи в Централната библиотека на Българската академия на науките. // Годишник на Български информационен консорциум, 2007. — София: Български информационен консорциум, 2008, 45-51.
- Анева и Аргирова-Герасимова 2007.2:** Анева, Събина и Мария Аргирова-Герасимова. Общодостъпен електронен каталог на Централната библиотека на БАН в интернет. Ръководство. // Информационен бюлетин. Централна библиотека на БАН, 1, 2007,

№5 (5), юли 2007, 20-47. (URL: <http://cl.bas.bg/about-central-library/bulletin-of-central-library-of-bas/issue-5-5-year-i-july-2007>.)

- Анева и Аргирова-Герасимова 2007.1:** Анева, Събина, Мария Аргирова-Герасимова. Международен книгообмен Централной библиотеки Болгарской Академии наук с научными библиотеками России. Современные тенденции. // Научная книга на постсоветском пространстве: Материалы II Международной научной конференции (Москва, 19-21 сентября 2007г.) : В 2 ч. / Сост. Д. Н. Бакун, М. А. Ермолаева. — Москва : Наука, 2007, ч. 1, 32-36.
- Каталог 2007:** Български периодични издания в библиотеките на Българската академия на науките 1844-1944 : Каталог. Състав. : Мария Аргирова-Герасимова, Йорданка Безлова, Капка Николова, Каталина Маринова, Величка Рафаилова, Величка Милчева; Отг. ред. Динчо Кръстев; Ред. : Мария Аргирова-Герасимова и Събина Анева. — София : Авангард, 2007. — 144 с.: ил.
- Кръстев 2005:** Кръстев, Динчо. Централната библиотека на БАН — настояще и бъдеще. // Библиотеките на Българската академия на науките : Справочник 2005. — София, 2005, с. 9-32.
- Остърюлдър 2005:** What is a Business Model? — Business Model Design and Innovation. <http://business-model-design.blogspot.com/2005/11/what-is-business-model.html>
- Правилник 2005:** Правилник на Централната библиотека на Българската академия на науките. // Библиотеките на БАН: Справочник. 2005. / Съст. ст.н.с. д-р Мария Аргирова; Ред. Събина Анева. — София, ЦБ на БАН, 2005, с 103-107.